

Asia: VN/10644/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Reserviläisliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta aiheesta, jolla on huomattava merkitys Suomen turvallisuudelle nykyisessä ja nähtävissä olevassa kansainvälisessä tilanteessa. Voimassa oleva laki sotilastiedustelusta hyväksyttiin vuonna 2019 täysin erilaisessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa.

Hallituksen esityksellä toteutettaisiin hallitusohjelman mukaisesti tiedustelu-lainsäädännön kehittämisestä vastamaan nykyisiä ja tulevaisuudessa nähtävissä olevia kansallista turvallisuutta vaarantavia uhkia sekä kansallisesti että osana liittokuntaa. Puolustusvoimilla on oltava mahdollisuus toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä kaikissa valmiustilanteissa, normaalioloista poikkeusoloihin.

Lakiesityskokonaisuus perusteluineen on erittäin kattava. Keskeiset ehdotukset ovat perusteltuja ja esitetyt lisähenkilötyövuodet sisältyvät Puolustusvoimien tulevien vuosien suunnitelmiin. Nykyisestä laista on saatu vuosien aikana kokemuksia, joita on hyödynnetty lakiehdotuksen valmistelussa. Lakiesityksessä on kuvattu riittävällä tarkkuudella vuoden 2019 jälkeen tapahtuneet muutokset, tietoliikenteen kehittyminen sekä saadut havainnot nykytilan arviointeineen.

Saatujen kokemusten ja lainsäädännön käytännön soveltamistilanteiden yhteydessä havaittujen ongelmien kautta on muodostunut selkeä uudelleenarviointitarve ottaen huomioon teknologian kehityksen sekä laaja-alaisen vaikuttamisen eri ilmenemismuodot. Kuten esityksessä on todettu

myös vaihtoehtojen vertailussa, niin nykytila ei vastaa enää tilannetta eikä tarvetta. Myös vertailut eri maiden kesken on tehty kattavasti.

Lakiesityksessä on käsitelty kattavasti eri yhteyksissä perus- ja ihmisoikeuksiin sekä yksityiselämän suojaan liittyviä asiakokonaisuuksia. Esityksessä on huomioitu Euroopan ihmistuoimioistuimen ja Euroopan Unionin tuomioistuimen tekemiä päätöksiä yksityisyydensuojan liittyen.

Kuten esityksessä todetaan, niin vakiintuneessa oikeuskäytännössä on vahvistettu periaate, että kansallinen turvallisuus, sisältäen maanpuolustuksen, on yleisen edun mukainen tavoite ja kansallinen turvallisuus on merkittävämpi peruste kuin rikostorjunta ollen siten myös kauempana perusoikeuskirjan soveltamisesta.

Lakiesityksen tavoitteista on mainittu muun muassa se, että esitys parantaa tietoliikennetiedustelun osalta yksityisen viestin salaisuuden suojaa parantamalla samalla kuitenkin sotilastiedustelun tiedonhankintaa.

Reserviläisliitto haluaa nostaa muutaman yksityiskohtaisen havainnon lakipykälistä ja niiden perusteluista:

42§: Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen

Lakipykälän perusteluissa tuodaan esille, että avustajalle olisi myös tuotava ilmi hänelle mahdollisesti aiheutuvat seuraamukset, kuten mahdollisuus työpaikan menettämiseen. Herääkin kysymys, että onko avustajan toiminta lainvastaista, kun hän avustaa sotilastiedusteluviranomaisia tiedon hankkimisesta ja onko avustajalla mitään lainsuojaa, jotta hänen työpaikkansa ei vaarannu hänen avustaessaan valtiota. Kyseisen pykälän perustelut vaativat asian avaamista nykyistä tarkemmin.

43§: Peitet toiminta

Kyseinen pykälä puuttuu sivulta 159, mutta on esitetty rinnakkaisteksteissä sivulla 186.

62b§ Tietojärjestelmän käytön estämisestä tai sen toiminnan haittaamisesta vakavan vaaran torjumiseksi päättäminen.

Lakiesityksen perusteluissa on eri yhteyksissä mainittu kansallisesta päätöksentekomenettelystä (ss. 57, 92–93, 100, 163), mutta itse lakipykälä on erittäin pelkistetty antaen jopa väärän kuvan, että Pääesikunnan tiedustelupäällikkö päättää tietojärjestelmän käytön estämisestä tai haittaamisesta. Tekstiin olisi hyvä lisätä päätöksen perustuvan edellä esitettyyn prosessiin tai viittauksena lain 15§:ään.

89 §. Tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoittaminen

Perusteluissa (s. 106) otsikon tulisi olla rinnakkaistekstin mukaisesti Ilmoitus-velvollisuus (s. 203). Logiikka on poikkeava muista vastaavista pykälien nimistä.

91 §. Muussa kuin virkasuhteessa olevan toimivaltuudet

Reserviläisliitto pitää hyvänä sitä, että pykälään on lisätty myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukainen mahdollisuus osallistua Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten kautta sotilastiedustelutoimintaan laajemmin yhteiskunnan eri osaluilta.

93 §. Muussa kuin virkasuhteessa olevan virkavastuu

Muutos on perusteltu 91§:n perusteella.

94 §. Muussa kuin virkasuhteessa olevan vahingonkorvausvastuu

Muutos on perusteltu 91§:n perusteella.

Reserviläisliiton näkemyksen mukaan olisi hyvä, että ehdotetut lakimuutokset tulisivat voimaan viimeistään 1.6.2026.

Nenonen Minna
Reserviläisliitto ry